

Ordlista

ANCYLUSSJÖN	Förstadium till Östersjön. Se vidare i avsnitt ”Geologi”, rubrik: ”Östersjöns tidigare liv”
ART	En grupp individer med liknande egenskaper. Två individer av samma art kan genom sexuell förökning få fruktsam avkomma.
BALTISKA ISSJÖN	Förstadium till Östersjön. Se vidare i avsnitt ”Geologi”, rubrik: ”Östersjöns tidigare liv”
BERGART	Hårt eller löst sammanfogade mineralpartiklar. Bergarter varierar i utseende och egenskaper. Beroende på hur de bildats så delar man in dem i: sedimentära bergarter, magmatiska bergarter och metamorfa bergarter. Kalksten och granit är exempel på sedimentär- respektive magmatisk bergart
BIOLOGI	Läran om de levande organismerna.
DAGVATTEN	Regn, smältvatten och ytvatten som rinner ner i dagvattenbrunnar.
DELTA	Formation uppbyggd av löst material som sedimenterat där ett vattendrag mynnar ut i en sjö eller ett hav. Se också avsnitt ”Geologi”, rubrik: ”Flytande vatten formade vyerna”.
DRUMLIN	Formation bildat av inlandsisen. Se vidare i avsnitt ”Geologi”, rubrik: ”Isens spår i Mjölby kommun”.

DÖDISGRÖP	Formation bildat av inlandsisen. Se vidare i avsnitt "Geologi", rubrik: "Isens spår i Mjölby kommun".
EUTROF SJÖ	Näringsrik sjö. Se vidare i avsnitt "Vilda, vackra vatten", rubrik: "Sköna sjöar".
FÖRKASTNING	En spricka som bildats i berggrunder varefter berget förskjutits horisontellt eller vertikalt på ena eller båda sidor om sprickan.
GUNGFLY	Ett lager av mossa och rötter som flyter ovanpå vatten eller dy. Förekommer i mossar och på igenvuxna fornsjöar.
HA (HEKTAR)	Ytmått. 10 000 m ² .
HAGE	Betesmark, inhägnat område där kreatur betar. Ofta med särskilt anpassad hagmarksflora. Se vidare i avsnitt: "Myllans och mulens marker".
HÅLVÄG	Arkeologisk benämning på fornväg. Ibland syns hålvägarna tydligt, liksom grunda diken, där marken nötts ner av flitig användning och vattenerosion. Ligger ofta i anslutning till övrigt fornminnesrika områden.
HÄCKNING	Hela den process som omfattar fåglars fortplantning. Från parningslek till uppfödning av ungar.
HÖGSTA KUSTLINJEN, HK	Den högsta nivå som havet eller något av Östersjöns förstadier nått, under eller efter den senaste inlandsisen. På grund av landhöjningen och vattnets nivåförändringar är HK olika i olika områden. Se vidare i avsnitt: "Geologi", rubrik: "landet höjs ur havet".
ISKONTAKTBRANT	Formation bildat av inlandsisen. Se vidare i avsnitt: "Geologi", rubrik: "Isens spår i Mjölby kommun".
ISSJÖ	Sjö av smältvatten från en inlandsis/glaciär som dämats upp mellan isen och höjder i landskapet. Se vidare i avsnitt "Geologi", rubrik: "Flytande vatten formade vyerna".
ISÄLV	Flöde av smältvatten från en inlandsis/glaciär. Se vidare i avsnitt "Geologi", rubrik: "Flytande vatten formade vyerna".

JORDART	Lösa partiklar av mineraler och bergarter som delas in efter partiklarnas kornstorlekar. Till exempel har block och sten de största kornstorlekarna medan silt och ler har de minsta/finaste. Sedimenterade jordarter kan vara mer eller mindre sorterade. Morän är däremot en helt osorterad jordart. Jordarter kan också vara nedbrytningsprodukter av växter, djur och mikroorganismer. Till exempel torv och sjödy.
KALKKÄRR	Våtmark i kalkrika områden. Se vidare i avsnitt "Vilda, vackra vatten", rubrik: "Våtmarker".
KÄRR	Myrmark som får sitt vatten från omgivande marker. se vidare avsnitt "vilda, vackra vatten", rubrik: "Våtmarker".
LITORINAHAVET	Förstadium till Östersjön. Se vidare i avsnitt "Geologi", rubrik: "Östersjöns tidigare liv"
LJUNAFÄLTET	Välutbildat randområde inom Mellansvenska israndzonen. Se vidare i avsnitt "Geologi", rubrik: "Isens spår i Mjölby kommun".
LJUNGSTORPFÄLTET	Välutbildat randområde inom Mellansvenska israndzonen. Se vidare i avsnitt "Geologi", rubrik: "Isens spår i Mjölby kommun".
LUND	Mindre lövskogsområde, typiskt med ädla lövträd och ett välutvecklat buskskikt med bland annat hassel och hagtorn. Floran är rik, inte minst av vår blommor. Ofta har lunden uppstått genom igen växning av en tidigare löväng eller beteshage.
M Ö.H. (METER ÖVER HAVET)	Enhet för högsta kustlinjens, HK, nivå.
MAD	Sank gräsmark/ängsmark som tidvis översvämmas av sötvatten. Förr utnyttjades moderna gärna för slåtter och bete. Karaktäriseras av zonerad vegetation med högvuxna starrarter i de blötaste partierna, följt av lågvuxna starrarter och "fuktälskande" örter på de mindre blöta markerna.

MANTORPFÄLTET	Välutbildat randområde inom Mellansvenska israndzonen. Se vidare i avsnitt "Geologi", rubrik: "Isens spår i Mjölby kommun".
MARTALL	Tall som växer på näringsfattig mark, till exempel hållmarker, stränder och mossar. Har förkrympt, knotig stam och mycket hård, tät ved.
MILJÖBALKEN (MB)	Samlade lagar om miljö rätt. Se vidare i avsnitt "Skyddad natur", rubrik: "Värna, vårda, visa".
MJÖLBYFÄLTET	Välutbildat randområde inom Mellansvenska israndzonen. Se vidare i avsnitt "Geologi", rubrik: "Isens spår i Mjölby kommun".
MORÄN	Jordart med blandade kornstorlekar. Se vidare i avsnitt "Geologi", rubrik: "Isen malde morän".
MOSSE	Myrmark som får sitt vatten från nederbörden. Se vidare i avsnitt "Vilda vackra vatten", rubrik: "Våtmarker".
MULM	Delvis nedbruten ekved. Ses som brunt pulver i gamla, ihåliga ekar. Se vidare i avsnitt "Exklusiva ekar".
MYR	Torvbildande våtmarker. Se vidare i avsnitt "Vilda vackra vatten", rubrik: "Våtmarker".
NATURSKOG	Skog som under lång tid varit obrukad av människan. Jämför urskog. Se vidare i avsnitt "Skogens skatter", rubrik: "Från urskog till granplantering".
ORKIDÉ	En av jordens artrikaste växtfamiljer. Blommorna är hos vissa arter små och färglösa medan andra är stora färgstarka. Det är inte tillåtet att plocka eller gräva upp orkidéer. I Sverige är samtliga vilda orkidéer fridlysta. Orkidéer har vanligen mycket höga krav på sin miljö och alla tycks vara mykorrhizabildare, det vill säga de lever i nära samspel med svampar. Hos de flesta orkidéer är pollinationen en komplicerad procedur. Orkidéernas höga krav och specialiserade liv har gjort dem sårbara och känsliga. Därför är de flesta sällsynta och hotade.

PH	Surhetsgrad, ett mått på koncentrationen av vätejoner (H ⁺) i en lösning. Vanligen ligger pH-värdet mellan 0 och 14, där 7 är neutralt och värden under 7 sura, medan värden över 7 är basiska.
POLLEN	Blomväxternas hanliga fortplantningskroppar som bildas i ståndarna. Vid pollination transporteras pollen med hjälp av vind, vatten eller djur till en blommas pistill. Pollenkorn befruktar fröämne i pistillen så att ett frö kan utvecklas.
RANDOMRÅDE	Israndbildning. Avlagringar bildade vid iskanten på en glaciär/inlandsis. Stora randbildningar förekommer inom den Mellansvenska israndzonen. Se vidare i avsnitt "Geologi", rubriker: "Mellansvenska israndzonen" och "Isens spår i Mjölby kommun".
RASTPLATS (OM FÅGLAR)	Här tar flyttfåglar rast under vårens och höstens flytt. Rastplatsen måste kunna erbjuda gott om föda.
RAVIN	Vanligen v-formad, brant nedskärning i landskapet orsakad av erosion och borttransport vid snabbt strömmande vattendrag. Oftast i områden med finkorniga jordarter.
RYTTLA	Gör fåglar då de med fladdrande vingar står stilla i luften. För att spana in ett byte på marken eller i vattnet.
RÖDLISTAN	Förteckning över arter som löper risk att försvinna från en region, ett land eller hela världen. Se vidare i avsnitt "Mångfald i naturen", rubrik: "Enfalden hotar mångfalden".
SANDURFÄLT	Formation bildad av inlandsisen. Se vidare i avsnitt "Geologi", rubrik: "Isens spår i Mjölby kommun".
SEDIMENT	Avlagring, bottensats. Material som avsatts ur vatten eller luft. Om en uppslamning (skakad lösning med partiklar) får stå stilla tillräckligt länge kommer tyngdkraftens inverkan få partiklarna att sjunka till botten, partiklarna sedimenterar.

SLÅTTER	När man med skärande redskap , till exempel lie eller slåtterbalk, slår av gräset. Se vidare i avsnitt ”Från svarthö till ängshö”, rubrik: ”Ängsbruket föds” samt avsnitt ”Myllans och mulens marker”.
SPRICKDAL	Spricka i berggrunden som genom vittring och erosion bildat en dalgång i landskapet.
STARR	Carex, släktet halvgräs. Fleråriga stråväxter med trekantiga strån. Har skilda han- och honax, ofta på samma individ. Flertalet växer på fuktig mark.
STRANDBRINK	Brant strandbädd. Ibland helt lodrätt lutande. Förekommer bland annat i raviner.
STRANDÄNG	Tidvis översvämmad äng/gräsmark vid sötvattens- och havsstränder. Vegetationen ofta zonerad. Jämför mad.
STÄPP	Trädfattig gräsmark i områden med tempererat och blåsig klimat med torra somrar och snöfattiga vintrar. Typiska stäpper finns i sydöstra Europa och mellersta Asien.
SUMPSKOG	Våtmark i skog. Se vidare i avsnitt ”Vilda vackra vatten”, rubrik: ”Våtmarker”.
TALLRISMOSSE	Våtmark i tallskogsområde med välutvecklat ris-skikt. Se vidare i avsnitt ”Vilda vackra vatten”, rubrik: ”Våtmarker”.
TORRAKA	Stående, dött träd.
TORV	Jordart som främst består av delvis nedbrutna växtdelar. Torv bildas i myrmarker där den syrefattiga miljön gör att det organiska materialet inte bryts ned fullständigt.
URSKOG	Skog helt utan spår av mänskliga ingrepp. Jämför naturskog. Se vidare i avsnitt ”Skogens skatter”, rubrik ”Från urskog till granplantering”.
YOLDIAHAVET	Förstadium till Östersjön. Se vidare i avsnitt ”Geologi”, rubrik: ”Östersjöns tidigare liv”
ÅS	Formation bildad av inlandsisen. Se vidare i avsnitt ”Geologi”, rubrik: ”Isens spår i Mjölby kommun”.

ÄDELLÖVTRÄD

Till ädellövträden hör: ek, alm, ask, lönn, lind och bok. Är jämförelsevis värmekrävande och växer i sydliga delen av Sverige. Förutom ek växer ädellövträden i näringsrika mulljordar, detta gäller framför allt ask och alm. Ädellövskogen är i regel artrik med mycket örter och rikt fågelliv.

ÄNG

Gräsmark som slås regelbundet. Se vidare i avsnitt "Från svarthö till ängshö", rubrik: "Ängsbruket föds" samt avsnitt "Myllans och mulens marker".